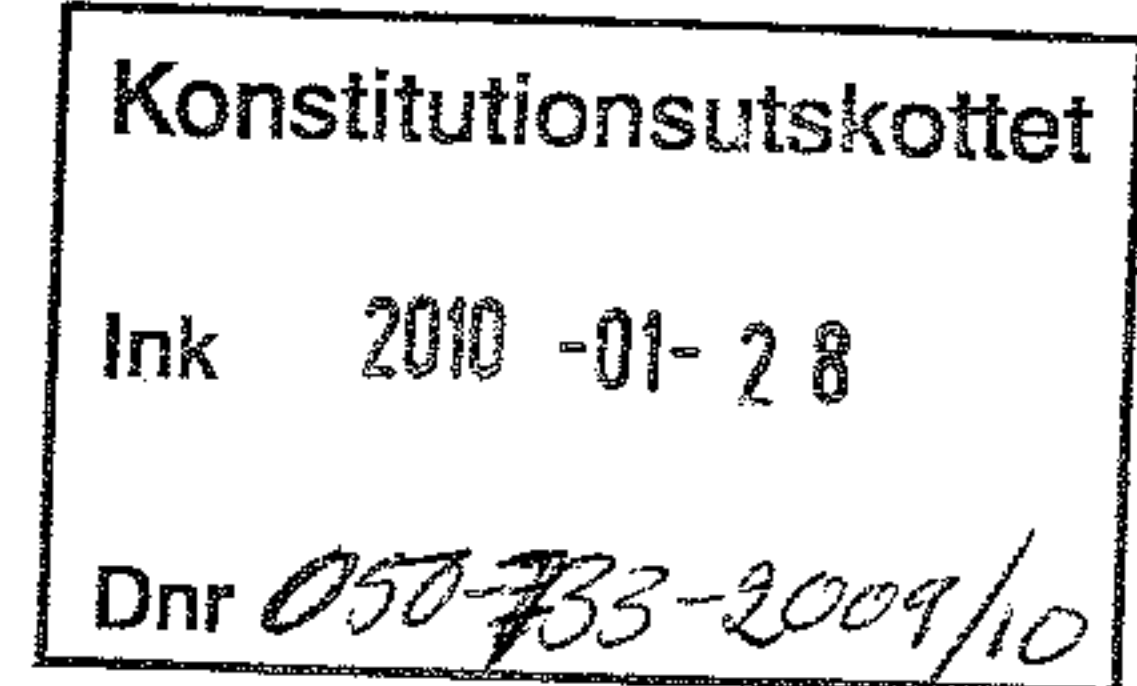

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottets granskningsärenden 17 och 25 – Regeringens styrning av Vattenfall

Härmed överlämnas en promemoria från Näringsdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Dag Ekman.

Christina Weihe

2010-01-26

Näringsdepartementet

Statsrådsberedningen
Rättschefen Christina Weihe

Konstitutionsutskottets granskningsärenden 17 och 25 – Regeringens styrning av Vattenfall

Med anledning av Statsrådsberedningens begäran lämnas här underlag till svar på konstitutionsutskottets frågor i rubricerade ärenden.

1. Vilka instruktioner har Vattenfalls styrelse fått av regeringen?

Vid ägarstyrningen av de statligt ägda bolagen utgår regeringen alltid från vad riksdagen har bestämt för bolaget. De instruktioner som finns för bolaget har därför sin grund i riksdagens beslut och återfinns bland annat i bolagets bolagsordning. Vid årsstämma i bolaget överlämnas dessutom den s.k. ägarmappen. Den innehåller bakgrund och motiv för bolagets bildande (denna del återger bl.a. riksdagens beslut beträffande bolaget), bolagets bolagsordning, statens ägarpolicy och riktlinjer för företag med statlig ägande (dvs. Riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare i företag med statligt ägande och Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande) samt bolagets ekonomiska mål.

Härutöver har regeringen genom den löpande dialogen med bolaget erhållit information om bolagets situation och framfört sin syn på frågor som varit föremål för diskussion eller som regeringen funnit anledning att uppmärksamma. Vidare har näringsministern tagit initiativ till ett arbete kring ny strategi för bolaget. Mot bakgrund av detta arbete uttalade ägaren vid bolagets årsstämma 2009 vilka frågor som ägaren ser ett behov av att bolaget särskilt uppmärksammar.

2. Har styrningen förändrats som en följd av återrapportering från styrelsen till regeringen kring beslut och inriktningar?

Regeringen tog under 2008 initiativ till en tätare, tydligare och mer kvalitativ dialog med bolaget. Detta innebär att möten förekommer vid behov, vilket i sin tur betyder att möten kan hållas kvartalsvis,

månadsvis, veckovis eller till och med dagligen med de personer som ansvarar för en viss fråga. Detta har i sin tur medfört att styrningen har blivit mer aktiv. Sedan första kvartalet 2009 sker t.ex. en regelbunden uppföljning och diskussion kring mål och prioriterade aktiviteter.

Regeringen har även generellt förbättrat styrningen av de statligt ägda bolagen med avseende på miljöfrågor, genom att i Sverige som första land i världen 2007 införa krav på hållbarhetsredovisning för företag med statligt ägande.

3. Hur har det gått till när centrala beslut om t.ex. större ekonomiska åtaganden i bolaget har fattats? När och hur har Näringsdepartementet fått information eller varit delaktig?

Det följer av aktiebolagslagen att styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. När det gäller ansvarsfördelningen mellan styrelse och ägare anger arbetsordningen för Vattenfall AB att styrelsen genom styrelseordföranden ska samordna sin syn med företrädare för ägaren i frågor av avgörande betydelse. Vilka frågor som anses ha sådan betydelse exemplifieras i arbetsordningen enligt följande:

”Till sådana frågor hör främst större strategiska förändringar i Vattenfall AB:s eller koncernens verksamhet och större förvärv, fusioner eller avyttringar men även exempelvis beslut som innebär att Vattenfall AB:s eller koncernens riskprofil eller balansräkning förändras på ett avsevärt sätt.”

Det är därmed styrelsen som har att bedöma i vilka fall ovan nämnd samordning ska ske inför ett visst styrelsebeslut. Dessa kontakter dokumenteras i årsakten för bolaget. Som exempel kan nämnas att styrelsen genom styrelseordföranden samordnade sin syn med ägaren inför bolagets förvärv av det nederländska energiföretaget Nuon. Inför bolagets beslut att ingå det så kallade ”Domination Agreement” (”kontrollavtal” på svenska, vilket är den term som används i det följande) den 19 juni 2008 med dess helägda tyska dotterbolag, Vattenfall Europe AG, genomfördes inte någon sådan samordning med ägaren.

4. Hur har regeringen säkerställt att relevant och korrekt information om Vattenfall lämnats till riksdagen?

I likhet med all information som regeringen lämnar till riksdagen kvalitetssäkras informationen om Vattenfall AB i den sedvanliga beredningsprocessen inom Regeringskansliet. I den processen tas bl.a. kontakt med aktuellt bolag.

Beträffande kontrollavtalet ville regeringen säkerställa att konsekvenserna av ingåendet av detta avtal skulle bli fullständigt genomlysta innan riksdagen informerades. Vid tidpunkten för överlämnandet av skrivelse 2008/09:120 *2009 års redogörelse för företag med statligt ägande* till riksdagen hade dock Vattenfall AB ännu inte lämnat tillräckligt underlag för att ägaren skulle kunna göra en korrekt analys av kontrollavtalets konsekvenser. Detta underlag erhöll regeringen först under oktober 2009. Därför redogjordes inte för avtalet i sagda skrivelse.

5. Vilka åtgärder har vidtagits med anledning av Riksrevisionens rapport om styrningen av Vattenfall (RiR 2007:29)? Om åtgärder inte har vidtagits, vilka är skälen?

Riksrevisionen lämnade i sin rapport *Vattenfall - med vind i ryggen* (RiR 2007:29) två rekommendationer till regeringen, dels att klargöra innebörden i bolagsordningens tillägg, dels kräva en fördjupad återrapporering beträffande bolagets insatser inom förnybar energi. Regeringen delar Riksrevisionens uppfattning om att den ändring som gjordes i Vattenfall AB:s bolagsordning 2005 behöver klargöras. Med anledning av detta har den nuvarande regeringen tillsammans med Vattenfall AB:s styrelse inlett ett omfattande strategiarbete. Inom ramen för detta arbete och i den löpande dialog som beskrivits i svaret till fråga 2 har även bolagets insatser inom förnybar energi diskuterats. När strategiarbetet är slutfört kommer regeringen att redovisa sina slutsatser för riksdagen och bl.a. lämna förslag till ett förtydligat uppdrag för bolaget. Därefter kommer förutsättningarna föreligga för en fördjupad återrapporering beträffande bolagets insatser inom förnybar energi.

6. Hur och när har Vattenfalls investeringsplaner presenterats för regeringen? Har planerna godkänts av regeringen eller företrädare för regeringen? På vilket sätt har i så fall godkännandet skett? Om investeringsplaner presenterats, har det från regeringens sida vidtagits någon åtgärd med anledning av dem? Vilka åtgärder har i så fall vidtagits?

Styrelsens lagenliga ansvar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter innefattar i princip alla frågor som inte faller under bolagsstämmans exklusiva kompetens. Det är därför viktigt att ägaren inte ger styrelsen direktiv i sådan omfattning att styrelsen förlorar sin ställning som ansvarig handhavare av förvaltningen.

Investeringsplaner är typiskt sett en fråga för styrelsen att besluta om, men kan diskuteras i den löpande dialogen med ägaren. I den dialogen har regeringen framför allt tydliggjort ägarens inställning avseende det uppdrag som styrelsen har att iaktta vid sin förvaltning av bolagets angelägenheter. I den mån investeringsplaner utgör eller innefattar sådana frågor där styrelsen enligt arbetsordningen ska samordna sin syn

med ägaren inför beslut, ansvarar styrelsen genom styrelseordföranden för att sådan samordning sker.

7 Har det från regeringens sida tagits något initiativ till tydliggörande när det gäller Vattenfalls uppdrag som det framgår av tillägget i bolagsordningen från 2005? Vilket eller vilka initiativ har det i så fall varit fråga om?

Se svaret till fråga 5.

8. Har det från regeringens sida tagits initiativ för att uppfylla de målsättningar för Vattenfall som riksdagen ställt sig bakom? Vilket eller vilka initiativ har det i så fall varit fråga om?

Som nämnts i svaret till fråga 5 ovan, har regeringen tagit initiativ till ett omfattande strategiarbete som syftar till att ge bolaget förutsättningar att verka på ett sådant sätt att de målsättningar som riksdagen har ställt sig bakom uppfylls. Dessutom gjordes, som nämnts ovan, uttalanden av ägaren på årsstämman 2009 avseende vad som bör vara bolagets prioriterade områden.

9. Finns det eller har det funnits riktlinjer för investeringar i kraftproduktion baserad på fossila bränslen, t.ex. kolkraft? Vilka är i sådana fall dessa riktlinjer?

Nej, sådana riktlinjer finns inte och det finns inte heller dokumenterat i Regeringskansliet att några sådana riktlinjer har funnits. Se i övrigt svaret till fråga 6.

10. Vilket utbyte av information förekom mellan regeringen och Vattenfall inför investeringen i tysk kärnkraft och kolkraft? Informerades regeringen inför Vattenfalls beslut om sådana investeringar? Vilken var i så fall den information som gavs? Gjordes från regeringens sida någon riskanalys i fråga om ekonomiskt ansvar i händelse av en kärnkraftsolycka?

Det finns inte dokumenterat i Regeringskansliet vilket utbyte av information som föregick de investeringar i tysk kärnkraft och kolkraft som slutfördes under 2002. Det finns inte heller dokumenterat om regeringen gjorde någon riskanalys i fråga om ekonomiskt ansvar i händelse av en kärnkraftsolycka.

11. Vilka kommentarer i övrigt föranleds av anmälningarna och innehållet i denna promemoria?

Tidigare statsrådet Björn Rosengren har informerats om ärendet.